

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Pärandtehnoloogia õppekava

metallitöö eriala

Madli Kõiv

SETO EHETEST INSPIREERITUD TUNNELKÕRVARÕNGAD

Lõputöö

Juhendaja: Eilve Manglus, MA, lektor

Viljandi 2025

Abstract

Earjewellery Set for Stretched Ears Inspired by Seto Necklaces

This thesis discusses alternative ear jewellery for stretched ears, focusing on various subcultures that have influenced Estonia and contributed to the introduction of alternative fashion in the region. The practical component includes a ten-piece set of ear jewellery (plugs) designed for stretched ears, inspired by Seto women's necklaces and Hargla women's silk ribbons.

Keywords: tunnel earrings, body piercings, alternative fashion, subcultures, Seto, Seto jewellery.

Resümee

Seto ehetest inspireeritud tunnelkõrvarõngad

Lõputööna valmis viieosaline ehtekomplekt ning töö koosneb kahest osast. Uurimuslik osa tutvustab kehaaugustamise levikut ja ajalugu, Eesti alternatiivset skeenet enim mõjutanud subkultuure ja nende mõju tunnelkõrvarõngaste kandmisele. Intervjuude kaudu tuuakse välja kehaaugustamise ajendid. Loovpraktilise osana valmis ehtekomplekt, mis oli inspireerinud Seto naiste keede kirjeldusest ja Hargla naise rahvariiete juurde kuulunud siidilindist. Selles osas kirjeldatakse tunnelkõrvarõngaste kujundamise ja valmistamise etappe.

Võtmesõnad: tunnelkõrvarõngad, kehaaugustamine, alternatiivne mood, subkultuurid, Seto, setoehetd

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teooriaosa	5
1.1 Tunnelkõrvarõngastega seotud sõnavara	5
1.2 Alternatiivse kehaaugustamise levik maailmas	6
1.3 Kolm peamist alternatiivskeene subkultuuri Eestis	7
1.4 Intervjuude kokkuvõtte alternatiivkultuuri levikust Eestis	8
1.5 Kehaosa läbistava ehte ohutu kandmine	10
2. Loovpraktiline osa.....	12
2.1 Ehtekomplekti inspiratsioon.....	12
2.2 Seto keede tüübid	14
2.3 Ehtekomplekti valmimine	16
Kokkuvõte.....	21
Kirjandus	23
Lisa 1	
Lisa 2	

Sissejuhatus

Oma lõputöös ühendasin kaks mulle huvi pakkuvat teemat: etnograafilise ehte ja alternatiivkultuuri. Nende kahe nii erineva teema sidumine võib olla ootamatu, kuid leian, et pärimus ei pea olema ainult surnud traditsioon, vaid võib ka ajas edasi areneda. Lõputöö raames valmis viiest tunnelkõrvarõngaste paarist koosnev komplekt, mis on mõeldud kandmiseks venitatud kõrvaaukudes. Selles töös kasutan edaspidi terminit „venitatud kõrvad“ kõrvade kohta, mille pehmes koes olevat kõrvarõngaauke on venitatud suuremaks.

Olen alati olnud huvitatud alternatiivkultuurist ja sellega kaasnevast visuaalsest eneseväljendusest. Sellest huvist ajendatuna hakkasin ka enda kõrvarõngaauke suuremaks venitama. Nii tekkis ka soov luua midagi sellist, mis oleks alternatiivskeenesse kuuluv, kuid samas oleks ka osa pärandist ja näitaks kuuluvust ja seotust oma juurtega. Ehete jaoks sain inspiratsiooni Seto naiste keedest, kuna need on toretsevalt külluslikud ja pakuvad oma detailsusega huvitavaid lahendusi ja edasi mõtlemise võimalusi. Teiseks tähtsaks inspiratsiooniallikaks oli Hargla naise rahvariiete juurde kuulunud siidilint, millel olevaid lillemotiive kasutasin tunnelkõrvarõngastel. Eesmärk oli luua sümbioos Seto naiste kaelakeedest, Hargla siidilindi motiividest ja venitatud kõrvadele mõeldud ehetest.

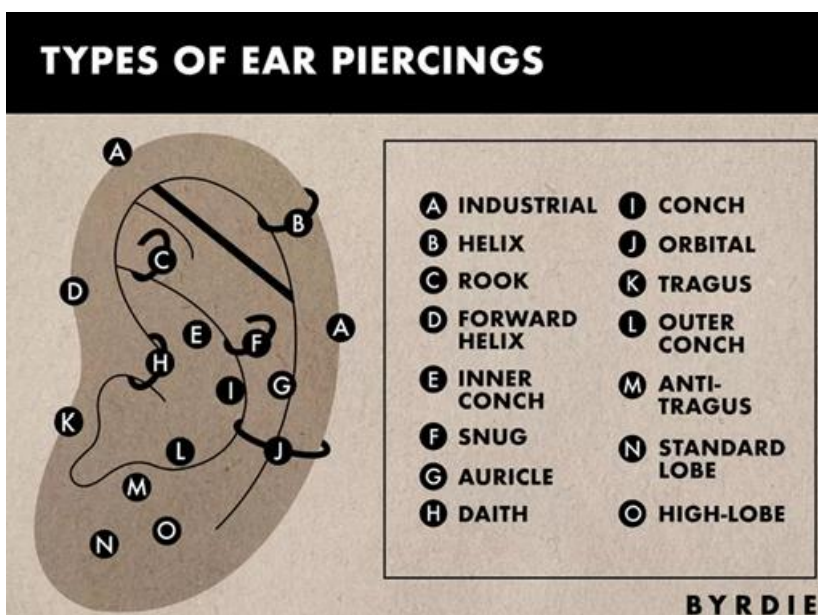
Lõputöö koosneb kahest osast. Uurimuslikus osas kirjeldan kõrvade augustamise sõnavara, alternatiivse kehaaugustamise ajalugu ja selle mõjutajateks olevaid subkultuure. Põhiliste allikatena kasutan Airi Alina Allaste kogumikku subkultuuridest ja Bonnie Sumazki, Jill Karsoni raamatut kehaaugustamisest. Intervjuude kaudu toon välja ka Eesti kehaaugustamise ajendid ja ohutuse. Loovpraktilises osas kirjeldan viie paari hõbedast tunnelkõrvarõngaste valmistamist. Toon seal välja ehtekomplekti inspiratsiooni, kavandid ning valmistamise.

1. Teooriaosa

Järgnevat esapeatükkides kirjeldan alternatiivse kehaaugustamise ajaloo ja levikuga seotud teemasid. Alustuseks on sõnavara tutvustus, et järgnev lõputöö oleks üheselt mõistetav. Seejärel lähemalt sellest, kuidas lääne kultuuri jõudis kehamodifikatsioon. Toon välja Eestis põhilisteks mõjutajateks olevad subkultuurid. Intervjuude kaudu arutlen Eesti kehaaugustamise ajaloost ja ajenditest, miks inimesed hakkavad kõrvarõngauke venitama.

1.1 Tunnelkõrvarõngastega seotud sõnavara

Töös kasutan augustajate kohta üldist ingliskeelset nimetust *piercer*-id. Järgnevalt toon välja neetide asukoht kõrvas ja nende nimetused (vt joonis 1). Kõiki neid pole eesti keelde tõlgitud ja *piercer*-id tihti kasutavad neid ingliskeelseid väljendeid. Toon välja mõned tähtsamad sõnad ja mõisted, et järgnev lõputöö oleks üheselt mõistetav.

Joonis 1. Kõrvarõngaukude asukohad ja nimetused (Byrdie.com)

Kõrva venitamine tähendab kõrvalesta pehmes koes asuva kõrvarõngaugu suuremaks venitamist. Joonisel 1 tähistab selle asukohta N ehk tõlkes standard kõrvanibu neet. Pehmet kude järk-järgult suuremaks venitades tekib kõrva nn tunnel. Selle järgi kutsun ka oma ehtekomplekti tunnel-kõrvarõngasteks.

Etümoloogiliselt on raske neile eesti keeles leida head ja sobivat vastet. Kuuludes ise alternatiivsemasse skeenesse, siis tean selle põhjal, et tihti kutsutakse venitatud kõrvarõnga auke tunneliteks. Selle nime all müüvad neid ka Eestis tegutsevad alternatiivmoe ja neetide poed, näiteks „*Bodymod*“. Teise levinud sõnana kasutatakse ka otse inglise keelest eestindatud nimetust *plug* ehk tapp. Oma teadmiste põhjal julgen arvata, et nii alternatiivkultuuris kui ka igapäevases kasutuses on eesti keeles siiski kõige levinum väljend tunnel.

1.2 Alternatiivse kehaaugustamise levik maailmas

Kehaaugustamine on oma olemuselt väga vana, näiteks Pennsylvania Arheoloogia ja Antropoloogia muuseumis on nelja tuhande aasta vanune kujuke Iraanist, mille kõrva kaunistab mitu kõrvarõngast. Samuti on muuseumis ka iidseid venitatud kõrvadele mõeldud ehteid: suured silindrilised ornamendid Guatemalast umbes 1500 eKr. Kõrvade augustamine on kõige populaarsem kehamodifikatsioon maailmas, kuna see on läinud üle maailma peavoolu moodi ja tavalist kõrvalesta augustamist ei peeta enam alternatiivseks. (Sumazki, 2013, lk 12)

Kehaaugustamise jõudmine lääne ühiskonda võttis pikalt aega. Enne 19. sajandit seostati needistamist põhiliselt meremeeste ja friikide näitamisega tsirkuses. Meremehed, kes puutusid tavainimesest rohkem kokku erinevate kultuuridega, olid eriti aldis nii tätoveerimisele kui ka kõrvade augustamisele. Paljud meremehed uskusid, et kullast kõrvarõngas maksab nende matuste eest, kui nad peaksid olema peale laevahukku kuskile kaldale uhitud. (Sumazki, 2013, lk 15)

Arvatavasti olid ka Eestis esimesteks kõrvade augustajateks siit pärit meremehed. Samas on olemas ka tõendeid, et Eestis kandsid kõrvarõngaid nii Seto mehed kui ka naised. Seda küll alles 19. – 20. sajandil ja mehed kandsid kõrvarõngaid vaid ühes kõrvas. Tol ajal nimetasid setod kõrvarõngaid hoopis seerkadeks. (Ratas, 2014, lk 79) Arvan, et tänapäevase kõrvaaukude venitamise ja kõrvarõngaste kandmisega ei ole setode kõrvarõngaste kandmisel palju seost. Ei saa väita, et alternatiivkultuur Eestis oleks seda võtnud kui inspiratsiooni kehamodifikatsioone tegema hakata.

Eelnevalt mainitud levik läänemaailma aga ei välista võimalust, et varem siinpool maailma kehamodifikatsioone ei tehtud. Arvatakse, et ka Jäämees Ötzil olid suuremaks

venitatud kõrvarõngaaugud, venitatud kõrva diameeter võis jääda 7–11 mm vahele, mis tegelikult on visuaalselt juba väga nähtav venitamine. Ötzi on vanimaid Euroopast leitud muumiaid, olles ligi 5300 aastat vana. (Hayes-Bohanan, Pamela, 2010) Kuid selle näite alusel ei saa teha üldistusi või väita, et selline augustamine oli laialdaselt levinud. Kindlasti on 5000 aasta jooksul ka palju traditsioone kaduma läinud, kuid tänapäevases läänemaailmas pole selline kõrvaaukude venitamine siiski kultuuri osa. Tegemist on pigem sissetoodud alternatiivkultuuri nähtusega, mis on ajendatud globaliseeruvast maailmast.

1.3 Kolm peamist alternatiivskeene subkultuuri Eestis

Tuues välja subkultuuride mõjutusi augustamisele Eesti kontekstis, ei keskendu ma Suurbritannia või USA käsitlustele. Airi-Alina Allaste toob välja, et sellised angloameerika ühiskondade baasil kirjutatud käsitlused ei ole üks-ühele rakendatavad Eestis. Eesti kiiresti muutuv ühiskond, selle väiksus või traditsioonilise klassiühiskonna puudumine ei lase siin selliseid käsitlusi kasutada. (Allaste, 2013, lk 11)

Kõik, mis ei sobi peavoolu juurde, liigitub subkultuuriks. Eesti keele seletava sõnaraamatu kohaselt on subkultuur ühiskonna mingile rühmale eriomane kultuur (käitumine, hoiakud, rõivastus, kunst jms), mis märgatavalt erineb selles ühiskonnas üldiselt valitsevast kultuurist; ühiskonnarühm, kelle elustiil erineb üldisest. (EKSS, 2009).

Eestis on kolm kõige suuremat välimuse poolest eristuvat subkultuuri punkarid, gootid, *metallhead*'id. Punk on Eestis kõige rohkem uuritud ning see on ka peavoolus tuntud ja erineb seetõttu teistest siinsetest subkultuuridest. (Turk, 2013, lk 79-119)

Punk jõudis Eestisse 1970-ndatel, kuid 80-datesse jäi selle subkultuuri kõrgaeg. Kuna punk on välimuselt peavoolust erinev (riietus, soengud, ehted), siis 1980-ndate Eestis oli sellise subkultuuri teke ehmata ja võõras. Ka edaspidi kasutati eristuvat riidet ja välimust, et peavooluga vastanduda ja selle vastu protestida. (Turk, 2013, lk 79-119) Punkstiili juures on oluline ka kehaaugustamine. Leian, et mõnes mõttes normaliseerus ka vastandumine sellele, mida peeti normaalseks. Selline allkultuuri levik suuremale ringile aitas kaasa ka praeguse aja alternatiivmoe ja trendide jõudmisele peavoolu.

Teisena eristub peavoolust *metal*-subkultuur. Sarnaselt pungiga jõudis see läänest Eestisse 1970-ndate lõpus ning suurema üldsuse tähelepanu saavutas 1980-ndatel, kuhu jäi ka selle subkultuuri kõrgaeg. (Araste, 2013, lk 119-149) Erinevalt pungist tegi *metal*-subkultuur

mitu taastulemist, seda just tänu *metal*-muusika žanrirohkusele ja erinevatele järgijaskondadele. Nullindatel suurenes internikasutajate ja -keskkondade hulk, aidates omakorda kaasa *metal*-žanrite kiiremale levikule. Näiteks *metalcore*, mis 2000-ndate alguses tegi alternatiivskeenes suure hüppe. *Metalcore*'i kuulajate seas sai ka popiks kõrvade venitamine ja needistamine. (Allaste, 2013, lk 119-142)

Goote subkultuurina on Eestis üpris vähe uuritud, seetõttu toetun oma kogemustele ja teadmistele. Gootidel on Eestis toimiv kogukond, mis tänaseks on küll oma hiilgeajad minetanud. Gootid on oma välimuselt väga erinevad, subkultuuri sees on palju alaliike, alates pastelgootidest kuni kübergootideni. Kõige levinum peavoolu kultuuris on klassikalised gootid, kes kannavad musta, paksu heledat meiki ja tumedat silmalinerit. Intervjuus Sandra Scarletsiga (vt lisa 1) tõi ta näitena välja kübergootid, kes olid tema arvates ühed esimesed, kellel ta nägi venitatud kõrvu.

Võttes aluseks subkultuuride olemuse ja kirjeldused, siis kuulub omamoodi subkultuuri alla ka Setode kultuur Eestis. Neil on ajalooliselt märgatav välimuse erinevus, teine usuline ja kultuuriline keskkond. Setod on sellises mõistes täiesti allkultuur. Seoses minu lõputöö loovpraktilise poolega loob see huvitava allteksti ka ehtele. Kaks täiesti erinevalt subkultuuri mõjutust (alternatiivskeene ja pärimuskultuur) leiavad loovpraktilises töös ehte näol toreda uue sümbioosi.

1.4 Intervjuude kokkuvõtte alternatiivkultuuri levikust Eestis

Alternatiivkultuuri ja sellega seonduva skeene uurimine on Eestis seni olnud üpris kitsas ja jäänud kinni nišilikult vaid teatud seltskonna huviorbiiti, väikeste eranditega, näiteks on mõni artikkel ilmunud meedias. Kuid aja jooksul on alternatiivne maailm vaikselt sulandunud igapäeva peavoolu moe ja stiilidega ning me isegi ei mõtle enam osadest ehetest ja riietest kui alternatiivsest. Viisin läbi pikema intervjuu ning vestlesin tuttavatega, kellel on venitatud kõrvad, et uurida sellise augustamise levikut ja põhjuseid.

Võtsin ühendust Eesti vanima *piercing*'u salongiga Alternadiiva, et uurida kõrvade venitamise ajalugu ja hetkeseisu. Seal saadud info alusel tegin põhjaliku intervjuu Sandra Scarletsiga, kes on salongi pikaajaline *piercer*. Sandraga rääkides sain vastused päris mitmele küsimusele ja probleemile, millesse varem pole väga süvenenud. Näiteks kuidas on ohutu

kõrvarõngaauke suuremaks venitada, millist ehet on õigem kanda ja kuidas iga inimese erinev anatoomia mõjutab ehete kandmist (vt intervjuud lisa 1).

Sandra Scarlets leiab, et tema 15-aastase karjääri juures on needistamises olnud palju muutusi. Alustuseks trendid, mis muutuvad ka alternatiivsemas moes peavooluga sarnasel kiirusel. Scarlets leiab, et teadlikkus *piercing* 'ute osas on nii tegijate kui klientide hulgas suurenenud. Vähenenud on aukude tegemine ohtlikesse asukohtadesse, mis ei pruugi kunagi paraneda, näiteks *microdermal* sõrme peal. *Microdermal* on neet, mille üks pool jääb naha alla. Sealhulgas on ka ehete valik ja kvaliteet paranenud: esmaseks kandmiseks mõeldud ehted on titaanist või kirurgilisest terasest. Ka needistamise töövahendite steriliseerimise ja töökoha desinfitseerimise meetodid on praegu paremad kui varasematel aastatel.

Scarletsi sõnul pole kõrvaaukude venitamine meil kunagi peavoolu läinud ning nende populaarsuses on olnud nii tõuse kui ka mõõnu. Praegu on küll läbimõõdult väiksemate venitatud kõrvadega inimesi võibolla rohkem kui 15 aastat tagasi, kuna neid julgetakse teha, sest kuni 12 millimeetrini venitatud kõrvaaugud võivad veel ajaga kinni kasvada.

Neetide tegemine on hetkel trendikas ja sellest tulenevalt on kahanenud ka kehaneedistamise seotus alternatiivkultuuriga. Sandra Scarlets aga toob välja, et needi asukoha põhjal saab siiski veidi eristada, kas inimene kuulub mingisse subkultuuri või mitte, näiteks huuleneetide tegemine.

Kannan ka ise tunnelkõrvarõngaid. Soov kõrvaauke suuremaks venitada tekkis juba aastaid tagasi, kuid reaalselt hakkasin neid venitama alles 2 aastat tagasi. Ajendiks oli soov hallist massist erineda ja huvitavam välja näha. Oma rolli mängis ka *metalcore* artistide kuulamine. Uuris ka teiselt tunnelkõrvarõngaste kandjatelt selle vooluga kaasa minemise põhjuseid. Kandjate seast valisin välja 4 isikut, kes kuuluvad erinevatesse vanusegruppidesse. Intervjuud on tehtud 2025. aasta aprillis. Küsisin neilt kaks küsimust: Miks hakkasid kõrvarõnga auke suuremaks venitama? Kellel nägid esimesena venitatud kõrvarõngaauke?

August: „Hakkasin kõrvu venitama, sest see on minu meelest lahe *look* ning olen teismelisest saati imetlenud alternatiivse välimusega inimesi. Osalt ka lihtsalt sellepärast, et kõrvaaugud olid juba olemas ja tahtsin mingit uuendust oma välimuses. Ilmselt esimesena nägin ikkagi Aafrika hõimudest pilte, kust see “enese kaunistamine” (nende puhul vist ikkagi staatuse väljendus) on meie kultuuriruumi tulnud. Üldiselt alternatiivset stiili hakkasin peamiselt nägema aga “noorusaja” populaarsetest kanalitest nagu MTV, Youtube kui ka Tumblr, kus venitatud kõrvad olid väga tavaline nähtus.“ (August, Facebook'i vestlus, 29. aprill)

Marlin: „Mul ei ole sellist konkreetset mälu pilti, millal ma esimest korda seda näha võisin. Venitama hakkasin põhikooli lõpus või gümnaasiumi alguses ehk umbes 16- või 17-aastaselt. Ma avan, et idee tuli sellest, et mitte ühelgi mu tuttavale ei olnud ja mulle meeldib ühiskondlikke standardeid murda.“ (Marlin, Facebooki'i vestlus, 30.aprill)

Lauri: „Kõrvu hakkasin venitama, kuna nägin filmi „Apocalypto“, maiadel olid seal venitatud kõrvad ja luud läbi ninade lükatud. Alati on meeldinud tribalism. Esimesena nägin venitatud kõrvarõngauke muusikavideotes nn *deathcore*'i žanris ning teismelisena ühel sõbral olid ka, eks see andis ka tõuke enda kõrvasid venitama hakata.“ (Lauri, vestlus, 2.mai)

Valmar: „Mina hakkasin umbes 2009. aastal venitama. Eks ma koolis mõnel nägin väikesi tunneleid, toona oli see siis väga uus asi, Tõrvas vähemalt. Eks mõjutas ka muusika, mida ma toona kuulama hakkasin, seal olid ka juba paljudel tunnelid. Kõrvaaukude venitamine hakkas siis populaarsust ka koguma. Endale pakkus huvi ja eks mul siiani sama stiil jäänud.“ (Valmar, Instagram'i vestlus, 28.aprill)

Intervjuude põhjal on kõrvaaukude venitamise läbivaks ajendiks soov peavoolust eristuda. Teiseks suuremaks põhjuseks on muusikastiil, siinkohal *metal*-muusika, mis oma subkultuuriliste erisustega loob vajaduse erineda ja näidata kuuluvust teistele sama subkultuuri viljelejatele. Samuti saab välja tuua, et mõjutavad ka noorena nähtud filmid ning suhtluskeskkonnad.

1.5 Kehaosa läbistava ehte ohutu kandmine

Peaaegu oluliseks lahti seletada tunnelkõrvarõngaste kandmisega seotud ohutuse, kuna sellest on mõjutatud ka minu ehte tehnilised lahendused. Tihti puudub ka ehtekunstnikel teadmine, millised ehted on kandjasõbralikumad. Siinkohal on hea võtta aluseks APP-i (Association of Professional Piercers) koostatud regulatsioonid. See organisatsioon sai alguse küll USA-s, kuid tänaseks on neil ka Euroopas mitmeid tütarorganisatsioone.

Kehaläbistavate ehte, nagu näiteks kõrvarõngad, ninaneelid, huuleneelid, valik oleneb väga palju sellest, kas kudesid läbistav auk on ära paranenud või mitte. Needistamise juures peab meeles pidama, et ehe läheb läbi lahtise haava. Sellest tulenevalt ongi vaja erinevat ehet värsketele ja paranenud augule. Värskete augustamise puhul peab arvestama, et ehe peab olema kindlasti pikema postiga kui paranenud keha läbistaval needil, kuna alguses peab arvestama paistetusega.

Teine tähtis osa on, et tuleb lasta needil korralikult ära paraneda, kuna jätkuvalt on tegemist lahtise haavaga. Paranemine võtab tavaliselt mitu kuud aega. Paranenud needi korral tuleb ehet valida vastavalt oma anatoomiale.

Tulles venitatud kõrvaaukude juurde, siis ka sellel on oma reeglid, kindlasti tuleb venitamist alustada aeglaselt. Enne mitte minna suurema suuruse juurde, kui kõrv on ära paranenud, kuna väga kerge on tekitada armkude. Heaks tavaks peetakse korraka mitte üle 2mm venitada ja kindlasti ei tohiks jõuga suuremat suurust kõrva suruda. Materjalid peavad olema allergiavabad ja neid peab saama kuumusega steriliseerida. Intervjuus Sandra Scarletsiga (vt lisa 1) selgus, et tänapäeval on erinevates interneripoodides (nt Temu) saadaval venitajad, mille valmistamisel ei ole järgitud nõudeid, millele tuleb kehaläbistavaid neete tehes tähelepanu pöörata. Teine probleem on sellistest kohtadest tellitud neetide ja venitajate valesti kasutamine. Selle tulemusena lõhutakse tihti ära needistatud kõrvad, tekitades armkude, jõhkramatel juhtudel rebestatakse kõrvalest lõhki. Reeglipärase venitamise juures sellist asja aga juhtuda ei saa.

Ehtekunstnikuna peab järgima nii tunnel- kui tavaliste kõrvarõngaste valmistamisel seda, kuhu lüüa meistri- ja proovimärgis. Kindlasti ei tohiks need olla osadel, mis lähevad läbi kõrva, kuna nii koguvad need kohad mustust ja surnud naharakke, mis omakorda võib tekitada ärritust ja põletikku. Selle reegli järgmine võib teha nende märkide paigutamise üpris keeruliseks, kuna ehte esteetiline pool peab säilima. Ei tohiks kasutada kõrvarõngaid, mille postil on väline keermestus, sest see võib vigastada kõrva ja kogub surnud naharakke. Eelmisel sajandil oli selline kinnitussüsteem väga levinud. Tunnelkõrvarõngaste puhul on paremaks lahenduseks sisemise keermestusega või kahe tunnelkõrvarõnga poole sisse lükkamisel töötav lahendus. Sedasi on väiksem oht end vigastada. Mõistagi on oluline kõrvarõngaid regulaarselt puhastada.

2. Loovpraktiline osa

Töö loovpraktilises osas annan ülevaate tunnelkõrvarõngaste kavandamisest ja valmistamisest. Esmalt kirjeldan ehtekomplekti inspiratsiooni allikaid. Seejärel annan ülevaate Seto naiste keedest ning toon välja, kuidas need on minu tööga seotud. Kirjeldan töö kavandamist ning Hargla siidilindilt motiivide valimist. Viimasena kirjeldan ehte valmistamise protsessi ning valmis ehteid.

2.1 Ehtekomplekti inspiratsioon

Inspiratsiooni nende ehte valmistamiseks sain sellest, et meil leiduvad alternatiivsed ehted on enamasti seotud võõraste kultuuride ja sümbolitega, nagu näiteks viikingite või druiididega. Mina eestlasena tahaks end ehtida millegagi, mis on rohkem seotud mu oma juurte ja põlvnemisega. Viie paari tunnelkõrvarõngaste loomise peamiseks inspiratsiooniallikaks olid Seto naiste keed, kuna nad kätkevad endis rohkelt detaile ja on oma iseloomult toretsevad. Siinkohal on tore luua paralleeli kehamodifitseerimisega, kuna ka selline eneseväljendus on toretsev ja mõeldud eristumiseks ja pilgu püüdmiseks. Mõnes mõttes on ka see staatuse näitamine. Seto naised kannavad ehteid, et näidata oma sotsiaalset staatust ja kuuluvust. Sellel on sarnasus alternatiivkultuuri kuuluvate inimestega, kes oma välimusega annavad teada, millisesse subkultuuri nad kuuluvad.

Venitatud kõrvadele mõeldud ehtekomplekt koosneb 10 tunnelehtest ehk 5 paarist eri suuruses venitatud kõrvadele mõeldud ehetest: 8mm, 10mm, 16mm, 20mm ja 30mm. Väikseim ehe on inspireeritud tuttripatsist (vt joonis 2) ja 10mm nöpsidest (vt joonis 3). Keskmisel ehtel on Seto uurikeega sarnane südamekujuline ripats (vt joonis 4). Suuremad, 20mm ja 30mm tunnelkõrvarõngad, on ilma ripatsiteta, kuid rikkalikumalt kaunistatud ja inspireeritud seto naiste keedel olevatest suurematest detailidest: 20mm komplekt Seto pöördketi karplukkudest (vt joonis 5) ja 30mm tunnelkõrvarõngas kodarrahas (vt joonis 6).

Joonis 2. 8mm tunnelkõrvarõnga kavand

Joonis 3. 10mm tunnelkõrvarõnga kavand

Joonis 4. 16 mm tunnelkõrvarõnga kavand

Joonis 5. 20 mm tunnelkõrvarõnga kavand

Joonis 6. 30 mm tunnelkõrvarõnga kavand

Läbivaks elemendiks kõigi komplekti kuuluvate ehte juures on Hargla naise rahvarõivaste juurde kuuluvalt siidipaelalt võetud lilleornamentika (vt joonis 7). Siidipael on Hargla naise riietusse jõudnud kaubandusest: siidilinte ei valmistatud kohapeal, vaid need oli importkaup, kuid seda kanti paljude riietuste juures. Hargla naise siidipaela valisin põhjusel, et alles hiljaaegu sain teada, et mu esivanemad on sealt kandist pärit. Nii sümboliseerivad need lilled mulle osa pere ajaloost, mille kohta kahjuks on palju kaduma läinud. Hargla rahvarõivaid vaadates kõnetas see siidipaelal olnud muster mind just kõige rohkem, kuna oma olemuselt on seal siidipaelal olevad lilled ja nende paigutamine harjumuspärasest nii erinevad.

Joonis 7. Kaeluslint (Hargla naise) (ERM A 599:195); Eesti Rahva Muuseum

2.2 Seto keede tüübid

Kuna mu ehtekomplekt on väga sügavalt inspireeritud Seto keedest, leian et on oluline lähemalt tutvustada ka erinevaid keede tüüpe. Etnograafiline ehe jääb ajavahemikku 18.-20. sajand. Sellest ajajärgust on pärit ka keed, millest inspiratsiooni sain.

Setod on eestlaste etniline rühm, kes on pärit Kagu-Eestist. Nad eristuvad muust Eestist oma keele, kultuuri ja usu poolest. Nimelt on setod ajalooliselt olnud õigeusklikud, see on mõjutanud nende rahvariideid ja etnograafilisi ehteid. (Finno-Ugri Seltsi koduleht)

Seto naistel on mitmeid erinevaid keetüüpe vastavalt sotsiaalsele ja majanduslikule staatusele. Keetüüpidest toon välja tabakeedi, rahadsõ, ruublitüki, kaalakõrd, nöpsega keedi, ristikõrd, uurikeedi (vt tabel 1), sest need on mind kõige rohkem inspireerinud. Koostasid “Seto Talumuuseumi” põhjal keetüüpide tabeli, kus toon välja kandmise ajaloo ja ehte välimuse. (Ratas, 2014, lk 73-79)

Keetüüp	Ajalugu	Välimus
Tabakeedi	19. sajandi Seto ehe, kandsid igapäevaselt neid. Nimetus karpluku järgi, sest Seto keeles tähendab taba lukku.	Karpluku küljes oli tavaliselt erinevaid ripatseid (nt tuttripats) ja taba ise oli kaunistatud graveeringutega.
Rahadsõ	Valmistati pärast tsaariaja lõppu, sest tsaariaegsed hõbemündid kadusid käibelt.	Kett koosneb müntidest, mis on paigutatud kahe lühikese ketirea vahele.
Ruublitüki	Varakate naiste ehe.	Rahadsõga sarnane, koosneb rubladest.
Kaalakõrd	Tuntuim Seto naiste kee. Kandsid eri vanuserühmad, kuid enamasti vanemate naiste ehe (lõpuks üks ainuke ehteid).	Valmistatud müntidest ja ripatsitest.
Nöpsega keedi	19. sajandi Seto ehe.	Kee koosneb tavaliselt eri pikkusega hõbekettidest (2 kuni 5 eri pikkusega keejuppi). Iga ketirea küljes on veel erinevad ripatsid ja nõöbid.
Ristikõrd	Tulnud pappide pitsilistest keedest, millel oli sarnande rist ripatsina. Ristist tuleb ka kee nimetus.	Ažuurne kee, mille keskmeks on keekandja koos ristiga

Uurikeedi	Lisandunud ehete hulka hiljem, arvatavasti Seto meistrite omalooming, mille eeskujuks olid meeste uuriketid.	Uurikett, kus kella asemel oli kivikestega kaunistatud südamekujuline ripats.
-----------	--	---

Tabel 1: Seto naiste keetüübid (Ratas, 2014)

2.3 Ehtekomplekti valmimine

Esialgu oli idee teha kogu ehe 0,6 mm ja 0,7 mm paksusest hõbeplekist. Kahjuks ilmnes, et tunnelkõrvarõngas peab olema raskem, et see koos ripatsiga kandmisel kõrvas püsiks.

Õhukesest materjalist oli tunnelkõrvarõngas kergesti deformeeruv ja kandmiseks liiga kerge ja ebameeldiv. Seetõttu valisin 0,8 mm kuni 1 mm materjali, tänu sellele sai ka ehte tunnelilt kilbiks ülemineva serva teha sujuvamaks ning seda on kergem kõrva panna ja puhastada.

Katsetamise käigus mõtlesin paremini läbi jootmised ja detailide kinnitamisid. Selle tulemusena oli paksema materjaliga vähem katsetamist ning jõudsin lõpliku disaini kiiremini.

Ehete praktilist tegemist alustasin kõrva läbiva tunneli osa valmistamisest. Tunneliks nimetan ehteosa, mis läbib kõrvalesta. Tunnelite läbimõõdud on järgmised: 8mm, 10mm, 16mm, 20mm, 30mm. Tunneli pikkus on neljal kõrvarõngal 10mm. Võttes arvesse kõrvalesta väikest paksuse muutumist venitamise tulemusena, siis 30mm läbimõõduga tunneli tegin pikkusega 8mm, kuna mida suuremaks venitada kõrvalestas olevat auku, seda õhemaks muutub ka kõrvalest. Selliste ehete puhul peab keskmisest rohkem arvestama kehamodifikatsioonidest tuleneva kerge anatoomia muutumisega.

Tunnelitele jootsin külge kilbid. Kilbi lõin enne eelnevalt ankes kumeraks (vt joonis 8). Kilbid kinnituvad mõlemale tunneli otsale. Sellist kinniste otstega kõrvaehet kutsutakse inglise keeles *plugideks*, kuid mina kasutan nende kohta jätkuvalt terminit tunnelkõrvarõngas.

Joonis 8. Kilbi kumeraks löömine ankes.
Foto: Mari Roose

Joonis 9. Tunnelkõrvarõnga kilbi graveerimine.
Foto: Mari Roose

Nelja väiksema kõrvarõngapaari tunnel ja kilp moodustavad suletud õõnesvormi. Metallist õõnesvormil peavad olema kindlasti augud, et sinna ei jääks sisse vedelikke ega tekiks jootmisel plahvatusohtlikku olukorda. Neid auke ei saa teha kõrvarõnga tunneli osasse, mis läbib kõrvalesta, kuna nii koguneks mustus ja surnud naharakud kõrvarõnga sisse.

Ehtekomplekti läbivaks teemaks on siidipaelalt võetud lillemotiivid, mida kombineerisin tunnelkõrvarõnga suuruse ja ripatsitega. Lillemotiivid graveerisin (vt joonis 9) tunnelkõrvarõnga mõlemale tunneli otsi katvale kilbile. Siidipaelalt motiivide valimine oli raske ja vajab vaagimist. Et oleks kergem otsustada, joonistasin Clip Studio abil otse pildilt mustri need motiivid, mis minu jaoks kõige paremini sobisid (vt joonis 10).

Joonis 10. Hargla naise siidipaelalt võetud lillemotiivid

Tuttripatsi valmistamine oli keerulisem, kui algselt arvasin. Koonusekujulise vormi saavutamine ja tuttripatsile iseloomuliku alt kellukakujulise laiendi saavutamine nõudis veidi mõtlemist. Lõpuks sain vajaliku vormi kastikuraua ja anke kuuli abil. Tuttripatsi tuti moodustab peenike kett, algselt valisin liiga peenikeste öösidega keti, mis kahjuks ei sobinud 0,3 mm traadiga. Suuremate öösidega kett aga sobis. Spiraaliks tehtud traadile lükkasin ise valitud pikkuses keti, et tekiks tutt, mille kinnitasin tuttripatsi kellukakujulise osa sisse (vt joonis 11).

Joonis 11. Tuttripatsiga tunnelkõrvarõngas.
Foto: Jürgen Joost

Joonis 12. Nöpsidega tunnelkõrvarõngad.
Foto: Jürgen Joost

Sellest järgmisel suurusel ehk 10mm kõrvaehTEL on mõlemale tunneli külge kinnituvale kilbile graveeritud väiksemad lilled. Kõrvarõnga küljes on nöpsidest inspireeritud ripatsid, mille alumisel poolel on rohelised kivid (vt joonis 12). Setode nöpsid erinevad oma suuruste poolest, seetõttu otsustasin ka oma ripatsid teha erinevas suuruses: üks on ovaalsem ja teine ümaram. Nöpside tegemisel lõikasin esmalt 0.6 mm hõbeplekis välja kettad. Seejärel lõin need ankes kumeraks. Kumeruse astme valisin vastavalt, kas ketta kumerus moodustab poolkera. Seejärel jootsin poolkerad kokku, moodustades nii ümara õõnesvormi, mida selle töö mõistes nimetan nöpsiks. Nöpsile jootsin külge ka vöö, millele hiljem tegin dremuleeringu. Viimase jootmisena lisasin nöpsile kinnitusaasa ja kivikastiku. Rohelised

kivid valisin just sellepärast, et need sobivad kokku siidlindilt võetud lillemustriga. Nöpsid olid tavaliselt setudel nöpsdega keedi küljes.

Viimasel ripatsiga suurusel ehk 16mm diameetriga ehtel on mõlemale tunnelikilbile graveeritud kombineeritud lillemotiiv, mis sobib kokku südamekujulise ripatsiga. Südamekujulise ripatsi valmistamine oli oma protsessilt aeganõudev, kuna õige tehnika ja töövõtete leidmine võttis aega. Algselt valisin enda arvates tugeva kummi, millest nikerdasin välja südame kuju. Tahtsin pressi abil selle kummist kuju tinast vormi lükata, kuid kumm osutus liiga pehmeks. Seetõttu pidin tehnikat vahetama: valisin tugevama kummi, millesse saagisin südamekujulise augu ja kasutasin hoopis seda vormina. 50 kg raskuse pressiga oli võimalik saada 0,5 mm hõbeplekist ilusad südame pooled, mille omavahel kokku jootsin. Südamekujuliste ripatsite ma kive ei lisanud, kuna puhas joon sobis kõrvarõngaga rohkem kokku (vt joonis 13). Selliseid südamekujulisi ripatseid kandsid Seto naised uurikeedi otsas kella asemel.

Joonis 13. Südamekujulise ripatsiga tunnelkõrvarõngad. Foto: Jürgen Joost

Kahel viimasel tunnelkõrvarõnga paaril ei ole ripatseid, kuna nende pind on suurem, siis kasutasin seda põhjalikumate graveeringute tegemiseks. 20mm läbimõõduga kõrvrõnga keskel on ametüst ja seda ümbritseb graveering (vt joonis 14). Siinkohal oli sobiliku lillemotiivi valimine kõige keerulisem. Lõplik otsus langes siidipaelal olevale kõige suuremale õiele. Veidi muutsin tunnelkõrvarõnga eesmisel kilbil olevat lille, sest lille südamikuks sai kivi. Ametüsti valisin tooni pärast, kuna see läheb siidipaela (vt joonis 7) toonidega hästi kokku ja annab edasi emotsiooni, mis siidipaela vaadates tekkis.

Joonis 14. Ametüstiga tunnelkõrvarõngad. Foto: Jürgen Joost

Joonis 15. Kodarrahasest inspireeritud tunnelkõrvarõngad. Foto: Jürgen Roost

Kõige suuremad ehk 30 mm tunnelkõrvarõngad on inspireeritud kodarrahasest. Algselt oli kavas ka sellele suurusele teha kumerad kilbid, kuid otsustasin jätta need kilbid hoopis lapikuks ja kaunistada väljalõigete ja dremuleeringuga (vt joonis 15). Kodarraha keskmeks oleval mündil on korduv lillemotiiv siidilindilt (8 mm ehedel on kilbil sama motiiv). Kõige keerulisem oli leida õige suuruste vahemik ažuursete kilpide ja tunneli vahel, et väljalõigatud osa ei läheks liigselt kilbist üle.

Valminud eheteiga korraldasin Viljandi lossimägedes mai alguses fotosessiooni. Modellideks olid tuttavad, kellel on sobivas suuruses venitatud kõrvrõngaaugud. Fotod tegi Jürgen Joost. Sessiooni käigus vestlesin modellidega ja neile ehted meeldisid. Nad ei olnud selliseid ehteid varem näinud. Samuti olid ripatsid neile üllatavad, sest selliseid ehteid on vähe saada. Toodi välja ka see, et ehted on hõbedast. Sessioonil tehtud fotod panin lisasse (vt lisa 2).

Kokkuvõte

Huvist alternatiivkultuuri ja etnograafilise ehte ning ehtekunsti vastu kasvas välja sümbioos, mis on kätketud 5 paarist koosnevasse ehtekomplekti. Seto keedest ja Hargla siidipaelast inspireeritud hõbeehted on mõeldud kandmiseks venitatud kõrvades.

Avan oma töös veidi Eesti subkultuuride kehamodifitseerimise tausta. Eestis on allkultuure vähe uuritud ning Eesti ühiskondliku arengu taust ning väiksus ei sobitu lääne subkultuuride käsitlesega. Subkultuuridel on siiski oluline koht meie kultuuriloos, mõjutades nii ka trende ja moodi. Seda ka ehtemaailmas, tuues endaga kaasa uusi ehtekandmise vorme. Siinkohal ka minu uuritud venitatud kõrvaaukudesse sobituvad ehted.

Töö käigus ei selgunud, kuidas hakati Eestis kandma laiendatud/venitatud kõrvarõngaukudele mõeldud ehteid. Ilmselt on tegemist mitme subkultuuri mõjutusega. Töös mainin punk-, *metal*- ja gooti subkultuure, sest need on esteetiliste eripäradega mõjutanud kehamodifitseerimist, täpsemalt venitatud kõrvu. Intervjuude käigus selgusid mõned ühised ajendid kõrvalestade venitamiseks – muusikamaitse, subkultuuriline kuuluvus ja soov erineda peavoolust, noorena nähtud filmid ja sotsiaalmeedia.

Tööd kirjutades jõudsin tõdemuseni, et ümbritsev kultuur on ehtekunstnikule väga inspireeriv. Minu loomingus oli rõhk Seto naise keedel ning samuti sain innustust oma perekonnaloost Hargla siidipaela mustri näol. Loovpraktilist tööd tehes leidsin, et väikestest detailidest oleneb ehte kandjasõbralikkus ja ohutus. Palju sõltub kehaläbistava ehte kandmise eesmärgist: kas ehe on mõeldud igapäevaseks kandmiseks või n-ö kokteilehteks.

Minu tehtud ehted langevad sinna viimasesse kategooriasse, igapäevaseks kandmiseks on need ehted rasked ja liiga paljude rippuvate osadega. Töö praktilist osa tehes sain aru, et paljud asjad ei tööta esimesel korral, vaid tuleb ehet palju enam kohandada, kui algselt tundub. Ehtekomplekti valmistamise käigus sain aru, kuidas oma vigadest õppida ja läbi selle luua kandjasõbralikuma ehte. Tunnelkõrvarõngaste 5 paarist koosnev komplekt tuli lõpptulemusena omanäoline ja selle tegemise käigus õppisin, kuidas keha anatoomia võib mõjutada ehte disaini. Kindlasti on tunnelkõrvarõngaste puhul edasi arendamise võimalusi, mida kavatsen tulevikus ka proovida.

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Madli Kõiv

14.05.2025

Kirjandus

- Allaste, A (2013). *Subkultuurid: elustiilide uurimused*. Tallinna Ülikool. TLÜ kirjastus
- Araste, L (2013). Eesti metal-subkultuur – areng ja kommunikatsioon läbi aastate. Allaste, A (koost), *Subkultuurid: elustiilide uurimused*. (lk 79-119). TLÜ kirjastus
- Sumazki, B, Karson, J (2013). *A Cultural History of Body Piercings*. Reference Press
- Birx, James, H (2010). "Prehistoric Cultures". *21st Century Anthropology*.
- Eesti keele selts (2009) *Eesti keele seletav sõnaraamat*. Eesti keele Instituut. Tallinn
- Turk, P.(2013). Eesti punk – miilitsast presidendini. Allaste.A (koost), *Subkultuurid: elustiilide uurimused*. (lk 79-119). Tallinna Ülikool. TLÜ kirjastus
- Ratas, J (2014). *Seto Talumuuseum*. Kirjastus Seto Talumuuseum.
- ERM A 599:195. Kaeluslint

Lisa 1

Intervjuu Sandra Scarletsiga

Intervjuu on tehtud 2025. aasta märtsis.

• Kuidas Te jõudsite kehaaugustamise kui karjääri juurde?

Olin u 20 a vana, kui tahtsin endale *industrial* neeti. Läksin vanalinnas ühte salongi ja seal aeti mulle mingit kamarajura, et see on jõle ohtlik neet ja võid pimedaks jääda, kui selle teed. Ilmselgelt olin näinud nägijaid seda neeti kandmas ja teadsin, et seda juttu ei tasu uskuda. Järgmisena jõudsin Alternadiiva salongi, kus sattusin salongi omaniku Heleniga pikemalt vestlema. Tuli välja, et minu kõrva anatoomia on selline, et mulle *industrial* ei sobi. Kuna küsisin palju küsimusi, jõudsimme kuidagi selleni, et ma võiksin augustamist ise õppima hakata ning siin ma nüüd olen, 15 aastat hiljem ikka veel Alternadiivas.

• Kas kehaaugustamise skeene on aastate jooksul muutunud?

Jah, väga palju. Ühelt poolt trendid, teisalt ehete valik ning kolmandaks teadmised ja töövõtted. Kui ma alustasin, oli kehaaugustamine ikkagi pigem alternatiivse stiiliga ja subkultuuride esindajate pärusmaa. Seda soosis ka ehete valik, mis oli limiteeritud ja suuresti karmiilmeline. Vanasti kasutati valdavalt terasest ja väliskeermega ehteid, mis tänapäeval on peaaegu täielikult turult kadunud ja mida kasutavad vaid eriti kitsid ja klientidest mitte hoolivad tegijad. Augustati suht kõiki kohti, kust nõela läbi torgata sai ja paranemise kulg jäi kliendi vastutada. Välismaal oli vahel näha meelega üliekstremseid kehaauke, nagu suu põhja läbistamine nii, et üks ehte pool jäi suhu keele alla ning teine lõua alla; kurgunibu augustamine vms sellised tobedused. Neid tehti, sest lihtsalt sai ja see oli äge. Keegi ei mõelnud, et nendega elada ei ole enamasti võimalik.

Tänapäeval tehakse ühelt poolt palju rohkem erineva asukohaga auke, aga samas on kõik, mida tehakse, reeglina ohutud ja paranevad õigesti tehes edukalt. Alati leidub hoolimatuid tegijaid, kes teevad ohtlikke auke (*snake eyes*, sõrme *dermalid*), aga õnneks need on erandid. Tänapäeval on ehete valik meeletult suur ning ehted on palju kvaliteetsemad. Enamik on titaanist või kullast ning sisekeermega või keermeta. Ehete lai valik on suurendanud kehaaugustamise populaarsust palju laiema hulga inimeste seas, kuna sõltumata esteetilistest eelistustest ja stiilist, leiab alati endale meelepärased ehted. Kui vanasti tegid kehaauke pigem ainult nooremapoolsed inimesed, siis praegu näeme väga palju ka 50+ vanuses kliente. Praegu teatakse steriilsusest palju enam kui vanasti ning üldiselt on enamikel tegijatel autoklaav või sellele võrdväärse steriilsuse tagav mitmeetapiline ehete ja töövahendite

puhastamise süsteem. Eesti riigi arvates piisab näiteks ka steriliseermislahuses leotamisest; õnneks on klient ja tegija targemad ja on ise võtnud kasutusele rahvusvahelistele standarditele vastavad vahendid. Tegijad on palju teadlikumad, kuidas paranemine kulgeb ning kuidas klienti erinevate probleemide tekkimisel aidata.

• **Millised on läbi aastate olnud popimad *piercingud*?**

Suuremas osas on trendid sarnased. Kõige enam tehakse ikka kõrva-, nina- ja nabaauke. Vahepeal, kui hipster kultuur väga popp oli, tehti hästi palju septumeid. Nüüd on tagasi tulnud kulmuneedid, mis meile vanematele tegijatele on nii naljakas, sest meile seostuvad need 90. aastatega ja on väga retro värk.

• **Tulles kõrvade venitamise juurde. Millal te üldse nägite kedagi esmakordselt venitatud kõrvadega?**

Neid on minu karjääri jooksul ikka alati olnud ehk vähemalt kahetuhandete lõpust kindlasti. Kõige rohkem väga suureks venitatud kõrvadega inimesi oli vb varastel nullindatel, kui Eestis oli suurem kübergooti seltskond. Nüüdseks on enamik neist lasknud venitatud kõrvad kokku õmmelda.

Selliseid inimesi, kes väga suureks venitavad, on jätkuvalt vähe, aga sellist 10–12 mm näeb sageli. Ilmselt on see osaliselt seetõttu, et selles suuruses on veel õhkõrn lootus, et kõrv vajub ehte eemaldamisel enamvähem tavaaugu suuruseks tagasi.

Samas, meil on ka kliente, kes on eluaeg kandnud raskeid või ebasobivaid kõrvarõngaid ning augud on ise ajapikku suureks veninud. Kui oleksime 10+ a tagasi pakkunud neile varianti, panna aukudesse 6 mm tunnelid, oleks enamik meid pikalt saatnud. Praegu satub üha sagedamini, et 50-ringis naine laseb meil rõõmuga endale 6 mm tunnelid kõrva panna ja kannab tavaehteid nendest läbi.

• **Kas see tundub teile kasvav trend?**

Nii ja naa. Väikeseid tunneleid on tõesti ehk rohkem, aga see käib ikkagi üles-alla. Mingi vahe on venitatud kõrvad mingis seltskonnas väga popid ja siis jälle vaibub. Päris ära pole kadunud ja päris *mainstream*'iks pole ka läinud. Vinduvad elujõuliselt, kui nii öelda saab.

• **Kuidas on kõige parem hakata kõrvaauke venitama?**

Sõltub. Kui tavalised augud on juba olemas, siis peab kehaaugustaja hindama, kas need on tehtud venitamiseks sobivasse kohta. Kui tavalised augud on tehtud väga noorelt või teadmatu tegija poolt, võib venitamine osutuda võimatuks – mh võib sellisel juhul viia venitamine naha rebenemiseni või ehe hakkab vastu pead hõõruma. Ka ei pruugi saada venitada, kui kõrvalest on väga väike.

Kui tavalised augud on heas kohas ning kõrval on piisavalt kude, siis parim venitamise viis on tasa ja targu. Meie soovitame venitamisel järgida n-ö 2+2 reeglit – max 2 mm minimaalselt iga 2 kuu tagant. Aga see on väga üldine soovitus. Peab ikkagi jälgima, kuidas kude kaasa tuleb. Kas venib lihtsasti, tekivad rebendikesed, tahab rohkem aega, et taastuda jne. Mõni inimene saab venitada 2 mm iga poole aasta tagant ja see on okei. Tuleb jälgida keha. Arukas on venitada salongis, sest meil on selleks spetsiaalsed vahendid ning saame järgmise suurusega ehte ohutult kõrva. Mul on alati nii hirmus vaadata, kuidas inimesed ostavad kuskilt Temust "venitajaid" ja siis suruvad neid plastikust junne endal väevõimuga kõrvast läbi. Sellest head nahka ei saa, kuna inimesel pole aimugi, millal sai küll venitatud. Teiseks peab neid jubedusi kuidagi siis kõrvas hoidma. Mõni tuleb kummijulladega, et plastikut paigal hoida, teise puhul mõtle ise midagi välja. Seda siis seetõttu, et kui "venitaja" läbi kõrva suruda, siis edu ehte sisse saamisel, kuna nahk tõmbab kohe kokku tagasi ja kõrv võib liigsest venitamisest ka veritsema hakata. Sellisel juhul tekib armistumine, mis võib taastuda mitmeid kuid. Armistunud kõrva venitada ei saa, sest armkude pole elastne ja rebenemine kordub. Tehniliselt, kui esimesi kõrvaauke ei ole, on võimalik kohe natuke suuremad augud teha. Väga harva, erandkorras, oleme nõus tegema kohe 6 mm augud, aga see on tõesti harv, kuna eeldab mitmete asjade kokkulangemist. Kindlasti ei ole me nõus tegema 6 mm auku ainult ühte kõrva, sest sellisel juhul jääksid kõrvad ehte eemaldamisel hiljem erineva suurusega. Kui teeme kohe suurema augu, piirdume enamasti 2,0 mm auguga, sest see annab võimaluse kohe standardsuurustega edasi venitada (standardsuurused jooksevad 2 mm sammuga). Kui venitame tavaauku, mis on enamasti sõltuvalt kantud ehetest 0,8–1,2 mm suurune, peame alguses kasutama vahepealseid suurusi, et jõuda 4 mm peale (enamasti alustame 1,6 või 2,4 mm suuruse ehtega).

Salongis venitada on mõistlik u kuni 10 mm suuruseni, sest sealt edasi ei ole hea enam järgmist suurust sisse suruda, vaid tasub oodata, kuni nahk ise järgi annab ja järgmine suurus sisse mahub. Kaasa saab sellele aidata nt kõrvaraskuste abil, mis ongi spetsiaalsed ehted, mis pannakse läbi tunneli, et auku aeglaselt suuremaks venitada. Üks variant on kasutada suuremate suuruste puhul ka silikoonist pehmeid ehteid. Kui nt 10 mm auk on juba mõnusalt veninud, aga nibin-nabin jääb 12 mm suurusest puudu, saab silikoonist ehte kokku voltida ning lahti rulludes aitab see kõrval õrnalt järgmise suuruseni venida.

• **Kuidas on teie arvates seotud alternatiivskeene ja kehamodifikatsioonid?**

Tänapäeval eriti enam ei olegi. Vanasti oli seos väga tugev, aga tänapäeval on kehaaugud ikkagi nii levinud ja popid, et neid teevad tõesti absoluutselt kõik. Loomulikult on näha

väikeseid erinevusi aukude asukohtade ja ehte valikutes. Nt on mitme huuleneedi (olgu siis *snakebites* vm asetus) tegija kindlasti suurema tõenäosusega mõne subkultuuri esindaja kui inimene, kes tuleb *tragus*'e neeti tegema.

• **Kas tunnete ka, et alternatiivseid kehakaunistusi on ehtekunstimaaistikul Eestis vähe?**

Ega Eestis ei olegi ehtekunstnikke, kes oskaks ja teaks, kuidas kehaehteid teha. Ma ise hakkasin sügisest kullassepaks õppima, et saaksin ühel hetkel selle augu natukenegi täita Eestis. KehaehTED nõuavad väga spetsiifilisi teadmisi. Ehtekunstnik, kes on seni teinud ainult iluehteid, ei oskagi kõike vajalikku arvesse võtta – alustades materjali valikust ja ehte parameetritest ning lõpetades sellega, kuhu on ohutu märkida meistrimärk või materjali proov. Me oleme absoluutselt ulmelisi lollusi näinud ehtekunstnike käest. Kindlasti on ehe ilus, aga kui kandja ega kunstnik ei tea, mida kehaehte puhul silmas pidada, siis sageli saadame kliendi selle (enamasti väga kalli) ehtega sama targalt minema. Mõnikord müüme kliendile eelnevalt väga lihtsa titaanist ehte kaasa, millega ta siis ehtekunstniku juurde läheb. Nii näeme paremaid tulemusi ja kui kunstnik on järginud meie soovitusi ja standardeid, siis saab ehet edukalt kanda.

Lisa 2

Pildid lõputööst

Tuttripatsiga tunnelkõrvarõngas.8mm Foto: Jürgen Joost

Nöpsidega tunnelkõrvarõngad. 10mm. Foto: Jürgen Joost

Ametüstiga tunnelkõrvarõngas.20mm. Foto: Jürgen Joost

Südamekujulise ripatsiga tunnelkõrvarõngad. 16mm. Foto: Jürgen Joost

Ametüstiga tunnelkõrvarõngad. Foto: Jürgen Joost

Kodarrahasi inspireeritud tunnelkõrvarõngad. Foto: Jürgen Joost

Tunnelkõrvarõngaste komplekt. Foto: Jürgen Joost

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Madli Kõiv,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose, SETO EHETEST INSPIREERITUD TUNNELKÕRVARÕNGAD, mille juhendaja(d) on, Eilve Manglus, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commonsi litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Madli Kõiv

14.05.2025